

UREDNIŠTVO
IN UPRAVNIŠTVO
JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE
ŠTEVILKE PO 10
VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA
CELO LETO 8 K,
ZA POL LETA 4 K,
ZA ČETRT LETA
2 K.
V LJUBLJANI S
POŠILJANJEM NA
DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZNANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZNANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, ČE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROCBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROČNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZNANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Avstrijsko-ogrška nagodba.

V sredo je torej avstrijska vlada odgrnila zaveso, ki je zakrivala dosedaj vpogled v določbe komaj še pred ponovno otvoritvijo državnega zbora sklenjene nagodbe med obema državnima polovicama. Mnogo se je sicer ugibalo o vsebini te nagodbe in se trdilo, da je avstrijska državna polovica zopet oškodovana na korist ogrske, gotovosti pa vendarle ni bilo nikake, in vse, kar se je govorilo in pisalo, so bila domnevanja. Sedaj pa, ko je v sredo predložila avstrijska vlada nagodbo državnemu zboru, se je v resnici pokazalo, da so si Madjari znali prav dobro zagotoviti svoje protiaustrijsko stališče, da se je z novo nagodbo storil velik korak naprej v dosego popolne samostojnosti ogrske državne polovice in da je pravzaprav edinole še vprašanje časa, kdaj iz sedanje enotne avstrijsko-ogrške države nastane personalna unija dveh sicer popolnoma samostojnih držav, avstrijske in ogrske, kateri naj bi vezala edinole oseba skupnega vladarja. Nova nagodba je zadala enotnosti naše monarhije občuten udarec. Vsekakor pa moramo priznati, da ima nova nagodba poleg mnogih neugodnosti tudi marsikaj dobrega za našo stran in to posebno v narodno-gospodarskem pogledu.

Avstrijsko-ogrška monarhija tvori napram inozemstvu enotno carinsko-trgovinsko ozemlje, med obema državnima polovicama pa je bila dosedaj trgovinsko-carinska zveza, katera se je po novi nagodbi spremenila v pogodbo. Vsaki državni polovici je zajamčena neomejena svoboda gospodarskega prometa za notranjo trgovinsko in gospodarsko politiko, na zunaj pa tvorita obe polovici popolno gospodarsko skupnost. Pogodba določuje enotno carinsko mejo napram inozemstvu ter enotno besedilo tarifnim določbam, katere vsebuje vsakostranska tarifna postava. Svojevoljno izpremeniti tarifnih določb ne more sama niti Avstrija niti Ogrska, temveč se more to zgoditi edinole po obojestranskem sporazumu; tarifne določbe se morajo na obeh straneh razlagati in izvajati popolnoma enako. Določbe o pobiranju in upravljanju carine ostanejo, kakor so bile, novo pa je, da se v eni državni polovici pobrana carina ne sme vrniti v drugi brez dovoljenja prve. Dosedanji medvlakovni promet izostane. Za Avstrijo se določi carinsko-režijski pavšal na 5.500.000 K, ki se povišuje z vsakim letom za 1%. Določbe glede vnanje trgovinske politike so neizpremenjene. Trgovinskih pogodb ne more odpovedati vsaka državna polovica zase.

Obrti se zajamči popolna svoboda. Posebne določbe imajo namen zabraniti dvojno obdačenje obrtnih izdelkov in pa podjetij, katera imajo svoj delokrog v obeh državnih polovicah. Davka proste so vzorčne in komisijske zaloge. Odpravi se prevozniki davek, kateri se je moral dosedaj plačevati za avstrijsko blago pri prometu po Donavi na Ogrskem. Preuredilo se je patentno in vzorčno pravo, po katerem velja v eni državni polovici podeljeno varstvo tudi v drugi. Posebne določbe določujejo pogoje, pod katerimi smejo delniške družbe in zadruga raztegniti svoje delovanje tudi v drugo državno polovico.

Določbe glede železniških tarifov so se precej spremenile, in sicer v korist naši strani. Posebno je treba poudarjati, da na avstrijskih državnih železnicah ogrski prehodni promet nima več onih olajšav, kakor jih je imel dosedaj, in da prevoznina ni skoraj nič nižja od one po navadnih tarifih. Vse tajne tarifne ugodnosti so izključene.

Veliko pridobitev za Avstrijo, posebno pa za Jugoslovane znači nova železniška zveza z Dalmacijo, katera je po novi nagodbi zagotovljena. Sklenilo se je podaljšati dolensko železnico od Novega mesta preko Metlike v Karlovce. Od sedanje proge Zagreb-Reka se potem odloči nova železnica v Ogulinu ter vodi preko Otošca, Gospića, Gračca, Pridubića v Kuin. Vsaka državna polovica zgradi železnico na svojem ozemlju. Proga do Karlovca se zgradi do oktobra 1910, do Knina pa do decembra 1911.

Glede pomorske trgovske mornarice je ostalo vse pri starem, le glede plovitbe po rekah se je določilo, da nosijo ladje ene državne polovice svojo zastavo tudi v drugi in da izvesijo zastavo druge državne polovice le v pristanu v pozdrav.

Važne so določbe glede uvoza živine iz Ogrske v Avstrijo, po katerih je mnogo bolje poskrbljeno proti zanašanju živinskih bolezni v naše kraje, kakor je bilo dosedaj. Zdravi klavni prašiči se smejo iz neokuženih krajev uvažati le na trge in v javne klavnice pod pogojem, da se zakoljejo tekom osmih dni. Za uvoz v druge kraje je treba vsakokratnega posebnega dovoljenja za vsak slučaj pod pogojem, da živinozdravnik živali pregleda in se te zakoljejo tekom treh dni. Prašiče za rejo se sme uvažati samo po železnici ter se mora prositi za vsak slučaj posebej. Določena je štiridesetdnevna opazovalna doba za take živali, in se smejo uvažati le tedaj, ako se je tekom tega časa pronašlo, da ni nevarnosti, da bi se zanesla kaka bolezen. V slučaju kake kuge se uvoz lahko omeji

ali pa popolnoma prepove. Govejo živino mora pred izvozom živinozdravnik natančno pregledati in ravno tako tudi v kraju kamor je prispela. Da se te določbe natančno izpolnjujejo, skrbje avstrijski živinozdravniški delegati, ki na Ogrskem gledajo nato, da ogrske oblasti natančno izvajajo te določbe.

Za nekatere predmete, ki so podvrženi užitninskemu davku, ki je v obeh državnih polovicah različen, so se določile posebne ugodnosti, določile so se večje količine, katere so užitnine proste v medsebojnem prometu.

Ogrska se je nadalje zavezala preurediti postavo proti ponarejanju vina in ravno tako tudi borzno postavo.

Nagodba rešuje tudi vprašanje o konverziji skupnega državnega dolga. Določilo se je, da znaša obrestna mera, ako bi Ogrska v teku desetih let po konverziji ogrskega obrestnega prispevka kapital poplačala, 4,235 odstotka, če bi pa plačala pozneje, bi obrestna mera polagoma padala, dokler ne bi dosegla po 12 letih obrestne mere 4,2 odstotkov. Prispevek Ogrske k obrestovanju domenskega posojila se je določil na 30%. Končno se je Ogrska zavezala v času 25 let po konverziji ogrskega obrestnega prispevka poplačati svoj obrestni prispevek s povračilom glavnice.

Avstro-ogrski banki poteče privilegij leta 1910 in bi se tedaj moral zopet podaljšati, kar se pa najbrže ne bo zgodilo, kajti Ogri si želijo svojo samostojno banko. Nagodba ne rešuje tega vprašanja, temveč govori le o tem, kaj naj bi se zgodilo, ako bi se banki privilegij ne podaljšal. Za ta slučaj bi se moral prispevek Ogrske k skupnim potrebščinam in državnemu dolgu plačati v zlatem denarju. Ako pa bo banka l. 1910. prosila za podaljšanje privilegija, ne bodo začela z njo pogajanja.

Ako bi kvotni deputaciji do 14. novembra ne določili nove kvote, potem predložita obe vladi državnima zboroma kvoto 63,6 in 36,4, to je: Avstrija plača k skupnim državnim potrebščinam 63,6%, Ogrska pa 36,4%, kar bi značilo toliko, da se prispevek Ogrske poviša za 2% napram dosedanjemu razmerju.

Ako bi nastali glede nagodbenih določb kaki spori med obema vladama, posreduje v takem slučaju posebno razsodišče. Obe državni polovici imenujeta štiri stalne razsodnike, izmed katerih se v vsakem slučaju določita dva kot sodnika. Predsednik se določi po žrebu izmed štirih oseb, katerih imenuje vsaka vlada po dva izmed peterih najvišjih sodnikov, katere je izbrala Avstrija na Ogrskem in nasprotno Ogrska v Avstriji. Razsodba tega sodišča je

LISTEK.

Domovina!

Obraz.

Spisal Vladimir Levstik.

Pod besnim žarom solca se je širilo polje v nedogled. Niti ene meglice ni bilo na nebu, niti diha pod njim, niti lastovke, niti škrljanca, da bi se dvignil kvišku in veselo zažrgole v to težko molčanje, ki je liki kletev tiščalo na razteptano zemljo.

Žito je bilo potlačeno semintja, razbito od konjskih kopit, povoženo od topov in požgano od granat, ki so se razletele sredi njega pred izgrešenimi cilji.

In opustošen se je vlekel travnik tja do brda; solnce je izžemalo soparen vonj iz vele trave, da se je mešal z duhom smodnika in razstreljiv. Tuintam je bila zemlja razrita od topove krogelje, tuintam posuta s trupli, orožjem in s konci voz in topov.

Na tem kraju je bila danes domovina oteta z mnogoštevilnimi junaškimi čini v podobi mesarskega krvoprelitja. In kolikor nje zvestih borilcev, ki jim je iz prestolnice že brzojavno dohajal pohvalni manifest, doslej še ni bilo

postreljenih, zaklanih, raztrganih na kosce, ali poteptanih, je pod vodstvom zmagovitega vojskovodje preganjalo sovražnika, ki se je z blazno naglico umikal po neugodnem ozemlju.

Dasi je grmela končavajoča se bitka že daleč tam ob hribih, vendar se je zdelo ušesom, da bruhajo topovi še v neposredni bližini svoj blisk in grom, da pehotni ogenj še vedno tresketa, in da še vedno tulijo z brda tisti krogeljeti, ki sta jih dva polka jedva zadušila s svojimi trupli.

Tako je bilo sanitetnim vojakom, ki so ob tej strašni sugestiji hodili z nosilnicami križemvprek in preklinjaje, pol z grozo, pol s studom pobirali, kjer je ležalo človeško truplo in otepavalo s krvavimi, razmesarjenimi udi.

Tu krič bolečine, tam cvileč, obupen jok, prehajajoč v nečloveški glas onemoglega srda, podoben trpljenju zveri, mesto kletve, ki je usta ne morejo več izreči...

V plameneči pripeki vročih popoldanskih ur so kričala izmed trave, sredi žita, iz jarkov in izza naglo nasutih obkopov modre, rdeče in zelene vojaške suknje, bele hlače in kruti, mrzli odsevi razgaljenega jekla.

Liki temne mase so ležali konji, tuintam premikajoči, zdrobljene ude in raztrgana trupla, marsikateri z jezdecem pod sabo.

Ponekod se je sušila okrog razmesarjenih trupel kri v širokih črnih lužah, polna muh, ki so jo srebale z naslado, odbrenčavale v zrak in se v gostih rojih zopet spuščale na pojedino.

Zlasti tam po brdu se je palila ogromna katakomba mrtvih in ranjencev, ležečih v krvi in penah bolečin na žrtveniku domovine.

Tam je poginjal poročnik Sava.

Padel je bil znak navzdol, in zato mu je iz odprtega života tekla kri pod hrbtom, pod ramami in pod glavo, gubeč se med pokošanim biljem, ki je naredko štrlelo iz žejne zemlje.

Vsa bluza je bila premočena, da se mu je neznosno lepila na pleča, kadarkoli se je premaknil. Noge je bil pritegnil k životu; koleni sta se obešali na desno in levo in sta trepetali, in tudi roke je imel razprostrate in skrčene, kakor da je privezan na nevidno mučilo. Grabil je s prsti v zrak, sklepal pesti in zarival nohte v dlan, zobe pa je zajedal v jermen pokrivala, ki mu je med padcem ždrknil v usta in se zdaj ni dal odstraniti, ker je bil pretežak, da bi ga odrinil z onemoglim, zateklim in suhim jezikom.

Pred dvema urama mu je bilo strašno. Zdaj že ni več čutil tolike bolečine, le čuden pritisk in žerjavico dro-

nepreklicna. Razsodišče razsoja tudi o sporih glede blokne rente in prispevka k skupnemu državnemu dolgu, ne razsoja pa o trgovinskih pogodbah z inozemstvom, o živinskem prometu in živinozdravniški policiji, za kar je določena posebna strokovna komisija.

To bi bila torej v kratkem in glavnem vsebina nove nagodbe. Kakor smo že rekli, ima ta nagodba marsikaj dobrega za nas, marsikaj je pa tudi, kar ni posebno ugodno za Avstrijo. Nas Jugoslovane, posebno Slovence, v celi stvari še najbolj zanima nova železniška zveza s Hrvatsko in Dalmacijo, od katere smemo pričakovati izdatnih narodno gospodarskih koristi, in naše gospodarje bodo gotovo tudi zelo zanimale določbe glede uvoza živine. Vsekako homo torej o teh obeh točkah čim prej mogoče izpregovorili obširnejše, da naše gospodarje natančno seznanimo z njima.

O antimilitarističnem gibanju.

Veliko pozornost vzbuja v naši dobi propaganda antimilitaristov, ki pridobivajo povsod po vseh državah in pri vseh narodih pristašev. Zanimanje in zasledovanje njihovih nauk je pa zato tudi tem večje, ker proti antimilitarizmu v mnogih krajih resno s preobratom v človeški družbi.

Sicer je pa protivnojaško gibanje že staro in ako hočemo vzporedno — z duhom sedanjega časa primerjati skrajšanje vojaških let pri nas n. pr. od 12 let na 3 leta in sedanje prizadevanje tudi to dobo zmanjšati na dve leti in razentega še doseči razne dopuste ob žetvi, košnji, ni tudi to nič drugega kakor protivnojaško gibanje, samo v drugi obliki.

Večina pri vseh narodih ima antimilitaristična struja največ pripadnikov med socialnimi demokrati, ki zahtevajo razbremenitev preobdačenih slojev in dosledno temu posebno zmanjšanje vojaškega proračuna. Razentega so seveda tudi druge razne nedospete in nezrele stranke, ki se šele individualno razvijajo, ki ravno tako zahtevajo preobrat v našem javnem življenju. So to stranke, ki so se povspele oziroma, ki se hočejo povspeti iz lokalizma in nacionalizma v takozvano internacionalo. Glavne njegove zahteve so razorožitev držav, mednarodni sodi, jamstva itd. Tudi mirovna konferenca v Haagu ima navidezno isti program, dasi je v resnici za vojsko in klanje.

Te stranke, ti ljudje, kojih večina pripada socialni demokraciji, so v zadnjem času razvili prav živahno delovanje in v socialni demokraciji sami je prišlo ravno vsled antimilitarističnega vprašanja do malega nesoglasja in nesporednosti. V začetku, posebno za časa vsesocialnodemokratskega kongresa v Štutgartu se je celo mislilo, da bo ravno to vprašanje razdelilo socialno demokracijo v dva nasprotna tabora in da bo tudi med nemško in francosko internacionalo napravilo mogočeno jez. Toda šod nemških socialnih demokratov v Essenu, kakor tudi njihovo časopisje je pokazalo nasprotno. Takozvana antimilitaristična internacionalna manjšina je celo napredovala.

Nemška socialna demokracija, ki se je pod jeklenim svojim vodjem Bebelom postavila ravno v tej točki proti Francozom v Štutgartu, je sedaj nekoliko odjenjala in gre tudi v tej preporni točki za Francozi. Francoski antimilitarist Hervé je po shodu nemških socialnih demokratov z zadovoljstvom zabeležil, da gre njegov nemški sodrug Kautsky isto pot, katero je on začrtal na zadnjem mednarodnem shodu in katerega zarisuje v svojem listu „Guerre Sociale“.

Še več. Dr. Karol Liebknecht je objavil celo antimilitaristično brošuro, radi katere je prišel seveda pred sodišče v Lipskem, ki ga je obsodilo radi zločina razžaljenja veličanstva na 18 mesecev ječe. S tem pa še ni rečeno, da je na Nemškem antimilitaristično gibanje zadušeno,

nikakor ne, Liebknecht se je sam izrazil napram nekemu poročevalcu: „Moja brošura bi bila skoro gotovo pozabljena in nepoznana, ko bi se o nji ne razpravljalo javno. Časopisje je seznanilo z njo občinstvo, ki o nji niti vedelo ni; mnogi časniki so celo citirali nekatere odstavke iz brošure. To je pač jako dobra reklama za moje ideje.“ Kar se tiče njegovega zapora je pristavil: „Mi se moramo boriti in trpeti za našo stranko. Sicer sem vedel že prej, da bom obsojen na 18 mesecev in sem to tudi svojim prijateljem že prej naznanil. Moj zdravnik pa je mnenja, da bo doba 10 do 12 mesečnega bivanja v trdnjavi zelo ugodno vplivala na moje zdravje in mi privoščiti to kazni, ki mi dovoli počitka.“

Oficielno glasilo nemške socialne demokracije „Vorwärts“ se je zavzelo za svojega sodruga in naznanja, da obelodani cel dolgotrajni proces in tako seznanili najširše sloje z idejami Liebknechta. S tem torej v mogočnem nemškem vojaškem taboru ni odstranjeno protivnojaško gibanje, ampak je stopilo ravno z Liebknechtovim procesom v nov štadij.

Na Francoskem, kjer ima celo gibanje svoj izvor, sedaj triumfirajo in socialnodemokratsko časopisje piše na dolgo in široko članke o razmerju do nemških sodrugov, ki slede tudi v tem vprašanju Francozom. Po stutgartem kongresu je bila socialna demokracija na Francoskem nekako poparjena, ker so se pokazala nekaka nasprotja med njimi in med nemškimi sodrugi. Essenski shod pa je temu odpomogel in zopet zblížal internacionalo obeh narodov. Svoje zadoščenje pa so dobili francoski antimilitaristi ravno sedaj, ko se je izvršil za nemške sodruge usodepolni proces v Lipskem.

Zato so pa tudi Francozi sedaj čilo na delu za svojo antimilitaristično propagando. Izdajajo množino antimilitarističnih brošur, dele jih med narod, posebno med vojaške novince, po mestih, na javnih prostorih nabijajo letake, v katerih pozivljajo mladeniče-novince, naj zapuste kasarne in bodo svobodni, naj si nikar ne dajo teptati svoje zlate svobode in se nemo pokoravati povelju, ki jim veli streljati in moriti svoje sobrate. Naj navedemo iz teh sto in sto različnih letakov in oklicev samo par stavkov: „Našim tovarišem! Domovina nas ravno uvrščuje med svoje branitelje; onim, ki vam govore o narodni časti, odgovorite: Poznamo potuhnjenost, skrito pod lepodonečimi patrijotičnimi besedami; zato se ne damo goljufati. Nismo tisti, ki se dajo dresirati za bodoče klanje in moritev. Nikoli nočemo biti poslušni in pokorni; v nas je upor in ta je naperjen proti vam, ki nas hočete vladati. V naše roke nam dajete puške in nas smatrate za branitelje vaših privilegijev. Toda motite se: V naših srcih vre sovražstvo do vas, in kadar pride dan, ko nam zapoveste streljati na uporno množico, tedaj bomo z veseljem naperili svoje orožje proti vam in proti vsem vašim braniteljem.“

Mladeniči, ki niste patrioti in nočete vzprejeti nobene avtoritete, „dezertirajte“! Boljše je živeti svobodno v tujini kakor pa kot jetnik doma v vojašnici.“

Tako in podobno se glase vsi oklici, povsod se ščuje proti sedanjemu redu in sedanji ustavi, proti sedanjemu vladnemu zistemu, proti vsemu, kar vzdržuje red. Ko bi bila človeška družba res popolna, ko bi bila pravična, tedaj bi bile njihove zahteve na mestu in morda popolnoma upravičene, v sedanji dobi pa, ko še živimo napol v barbarizmu, ko je večina ljudstva še neizobraženega, pa pomeni antimilitaristično gibanje pri nekaterih narodih, oziroma nekaterim narodom, njihovo politično smrt. Vsled tega se je odzval tudi velik odpor v svobodni Franciji sami proti antimilitaristom. Jaurés, vodja francoske socialne demokracije, sicer ni pristaš protivnojaškega gibanja, vendar pa je pod velikim vplivom svojega sodruga Hervéja, ki vodi mlado antimilitaristično stranko v socialno demokratskem taboru. Ker je Hervé glavni povzročitelj in duša

vsega gibanja, je padel v veliko nemilost celo pri svobodoljubni vladi, ki skuša kolikor mogoče preprečiti in onemogočiti, da bi se antimilitarizem še dalje širil med narodom. Mnogo vojakov-novincev, ki so res sledili Hervéjevim naukom, je bilo aretiranih, in veliko število raznašalcev podobnih tiskovin pozaprtih.

Patriotične lige, shodi, posebno kongres radikalcev, obsojajo početje antimilitaristov, ki hoče ponižati domovino in jo pripraviti ob vsako zaslonbo. Patriotično časopisje živahno protestira proti gibanju brezdomovinskih antimilitarističnih socialnih demokratov in pozivlja svoje pristaše v boj proti antimilitarizmu.

Celo gibanje je zavzelo posebno sedaj po Liebknechtovem procesu resen položaj, in je vsega zasledovanja vredno, ker vedno bolj prodira v široke mase delavstva.

Ako primerjamo Nemčijo, posebno pa Francijo z Avstrijo, moramo reči, da pri nas antimilitarističnega gibanja pravzaprav ne poznamo. Prve kali poganja pri nas protivnojaško gibanje na Češkem med socialno demokracijo in deloma prav malo med Nemci. S tem pa ni rečeno, da tudi mi ne stojimo pred tem vprašanjem. Za sedaj se zahteva pri nas dveletna vojaška služba, ki je zelo upravičena in tudi radi pomanjkanja delavskih moči neobhodno potrebna. Za tem pridejo druge manjše zahteve, in ako bo antimilitaristična propaganda dosegla na Francoskem in na Nemškem uspehov, tedaj je gotovo, da se iste ideje zanese tudi v široke mase avstrijskega prebivalstva, ki bo hotelo isto. V koliko bi pri nas uspevalo, kakšne posledice bi imelo, to da mnogo misliti. Gotovo pa pride čas, ko bo treba resno misliti, ko bomo tudi mi Slovenci se morali baviti s tem vprašanjem s svojega narodnega stališča. Za sedaj podamo te vrstice samo v informacijo našemu občinstvu, ker je vsekakor potrebno, da pozna vsako družabno gibanje, ki ga proizvaja in povzročuje sedanja doba in sodobno mišljenje, in to tem bolj, ker stoji ravno ta struja pred alternativo: ali domovina, ali brez domovine, ali gotova narodnost ali mednarodnost.

O hranitbi rastlin ter o pomenu in namenu umetnih gnojil s posebnim ozirom na njih umno uporabo v našem kmetijstvu.

Spisal inženir-kemik Jakob T u r k.

(Dalje.)

Iz povedanega je razvidno, kako težko je določiti pravo mero umetnih gnojil, ki so potrebna za pognojitve raznih zemljišč. Obče veljavnega recepta sploh ni, po katerem bi se mogli pri gnojenju z umetnimi gnojili ravnati, ker imajo vsaka tla svojo posebno gnojilno potrebo. Vsak kmetovalec gnoji in obdeluje namreč svoj svet drugače in zato je čisto umevno, da se morajo pokazati tekom časa na različnih tleh različne potrebe na rastlinskih hraninah. Zato pa bi se pravilno in racionalno gnojilo z umetnimi gnojili pri nas edino tedaj, če bi vsak posestnik na podlagi kemičnih analiz zemljišč in s pomočjo pravilno napravljenih poljskih poskusov določil pravo mero umetnih gnojil za svoja zemljišča. To pa za sedaj še ni izvedljivo, ker je splošna in strokovna izobrazba naših kmetov premanjkljiva. Ker pa tudi naš kmetovalec ne more več shajati brez umetnih gnojil v svojem gospodarstvu in se jih mora, če hoče imeti od njih uporabe dejanskih koristi, po možnosti pravilno posluževati, zato je potrebno, da se drži pri določitvi mere za gnojenje potrebnih umetnih gnojil srednje poti, ki so jo učeni praktiki na podlagi svojih bogatih izkušenj spoznali za pravo, ker tako se bo

Dalje v prilogi.

bovja, ki je sililo na dan. Niti svojih strašnih krikov ni slišal, niti kletev ne, ki so mu jih izsipala usta, ne da bi se jin zavedal razum. Zgolj ječanje tovarišev mu je od hipa do hipa prodiralo v ušesa in ga navdajalo z zlobnim, poljasnim veseljem, da ni edini, ki izgubljen in zapuščen končava mlado življenje.

V sedanjih hipih se mu je zdelo, kakor da ima dvoje življenj: eno ugaša v udih, ki jih skoro več ne čuti, v glasu, ki se gubi v soparico, da bi ga, ako ne sliši več, in v celem tistem poročniku Savi, ki je vodil zarana svoje pešce v smrt.

Drugo življenje pa se razplamteva z žarom in z iskrami, pol v njem še, pol že zunaj njega, nad njim: življenje s svojim umom in s svojimi zakoni. In tisti um je čil in silen, in objema spoznanja, za kakršna jezik nima besed...

Najbolj pa se je čudil lahкости, s katero so vstajali pred njim spomini iz bivših dni. Vse neizprosno modro nebo, kamor so bulile njegove oči, se je prepreglo s slikami in obrazi, in odnekod je sijalo drugo solnce, ki je metalo na te slike in obraze čisto in jasno, zelo nenavadno in zanimivo luč.

Pred njim je stala njegova ljubica. A zdaj je vedel čisto natanko, da to ni angel, poln lepote, temveč vse ne-

kaj drugega, smešno in nepopolno bitje, nekak metulj z blestečimi krili, a z demonskim životom in z rumeno gnojnico v trebuhu.

Pljunil ji je v lice in zaklical: „Marš!“

Pred njim so vstale še druge reči, lepo po vrsti, kakor nanizane na motvoz.

In ko mu je prišlo tako trudno, da si je nepopisno zaželel počitka v svoji sobici ležeči proti vrtu, izza katerega je štrlel zvoniček majhne cerkve, jo je zagledal pred seboj.

Divan, postelja, miza, polica s knjigami, fotografije na omari, vse je bilo, kakor po navadi, vse pogrnjeno in posnaženo. A čudno, divan se je postavil pokoncu in je pričel pripovedovati historije...

Poročnik Sava jih ni poslušal. Gledal je, kaj počinja sluga Tinač in se pripravljaj, da ga prime za ušesa.

Budalo je bil Tinač in več nego govejega obraza. A bogme, tako neumno še ni gledal nikdar in nikoli. Velike sive oči so mu kar virele iz kotlin, ko je šel počasi, odmerjeno grmečih korakov, proti omari... Tam je stala tista steklenica z vinom, za katero se je poročnik takoj po odhodu iz mesta skesal, da jo je pustil na omari.

Kako pride zdaj Tinač domov? V to sobo? In glej, prijel je steklenico in pije, pije, pije... Steklenica se na-

giba: kmalu bo čisto prazna, in niti kaplje ne ostane v nji za gospodarja.

V tem hipu popade poročnika Savo strašna žeja. Tako mora žejeti pogubljenec v pekle tisoč let po smrti! Z nepopisno muko napne pljuča in jekne polneumljivo.

„Da... — ... vina!“

Hotel je reči tepcu Tinaču:

„Daj mi vina!“

Pa je umrl, preden ga je dobil.

Sanitetnik, ki je bil takrat dospel do njega, je napol prestregel njegove besede.

„Glej,“ se je obrnil k tovarišu, „škoda fanta. Strašna rana, strašna, strašna. Je že po njem... Ali veš, kaj je vzkliknil preden je umrl? „Domovina!“ je zaječal, slišal sem z lastnimi ušesi...“

In ko so drugo jutro poročali polkovniku o smrti poročnika Sava, se je ugriznil v sive brke, pokazal hudo ginjenost in dejal s svojim žagajočim vojaškim glasom:

„Gospodje, čast njegovemu spominu! Bil je junak, to priča njegova smrt, in zadnja njegova beseda. Zavidajmo ga!“

In še čez petdeset let so ga hvalili korporali novincem, kronist polka pa je ovekovečil njegovo ime v svojih analih.

še najbolj približal dejanskim gnojilnim potrebam svojega sveta.

Travnikom n. pr. naj bi naši kmetovalci gnojili tako, da bi potrosili s superfosfati, kalijevo soljo in s čilskim solitrom, oziroma z žveplenokislom amonijakom 50 kilogramov fosforove kisline, 80 kilogramov kalija in 15 kilogramov dušika na hektar. Z razklesano kostno moko ali s Tomasevo žlindro pa bi morali potrositi vsaj 80 kilogramov fosforove kisline na hektar, dočim bi bila potrebna v poslednjem slučaju ista množina kalija in dušika, kakor zgoraj.

Detelje in stročnice (sočivje) potrebujejo približno 70 kilogramov fosforove kisline iz superfosfatov ali pa 100 kilogramov one iz razklesane kostne moke, oziroma Tomaseve žlindre ter 100 kilogramov kalija na hektar. Z dušikom pa deteljam in sočivju ni potreba gnojiti, ker ga ne dobivajo samo dovolj iz zraka, ampak ga celo pomnožujejo v tleh.

Žitu bi se imelo gnojiti tako, da bi se potrosilo 50 kilogramov fosforove kisline iz superfosfatov, 50 kilogramov kalija in 25 kilogramov dušika na hektar.

Krompirju in sploh okopavinam — razen pese — je gnojiti s 50 kilogrami fosforove kisline iz superfosfatov, s 60 kilogrami kalija in s 30 kilogrami dušika na hektar. Pesa pa zahteva vsaj 100 kilogramov fosforove kisline iz superfosfatov, 120 kilogramov kalija in 60 kilogramov dušika na hektar.

Zvedeti potrebno množino umetnih gnojil v metrskih stotih (metrski stot = 100 kilogramov) ni težko, če je znana odstotnost dotičnega gnojila. Odstotnost namreč pove, koliko kilogramov rastlinske hranine je v metrskem stotu, oziroma v 100 kilogramih gnojila. Tako je n. pr. v metrskem stotu 14% rudninskega superfosfata 14 kilogramov fosforove kisline, v metrskem stotu 40% kalijeve soli 40 kilogramov kalija, v metrskem stotu 15% čilskem solitru 15 kilogramov dušika itd. In če bi hoteli torej po zgornjem receptu pognojiti en hektar travnika s 14% rudninskim superfosfatom, s 40% kalijevo soljo in s 15% čilskim solitrom, potrebovali bi 3½ metrskih stotov rudninskega superfosfata, dva metrska stota kalijeve soli in en metrski stot čilskega solitra. S tem bi raztrosili 49 kilogramov fosforove kisline, 80 kilogramov kalija in 15 kilogramov dušika. Enako, kakor smo videli tu, izračunati bi bilo tudi ostala gnojila.

S tem, da smo se pri gnojenju svojega sveta držali označene mere gnojil, ni seveda še rečeno, da smo tudi pravilno z njimi ravnali. Eno zavest pa imamo lahko, da nismo ravno preveč in tudi ne premalo pognojili. Sicer pa mali prebitek na rastlinskih hraninah ni ravno odveč in mali nedostatek ne škoduje preveč. Večjo napako bi napravili edino tedaj, če bi bila zemlja z eno ali drugo omejenih rastlinskih hranin tako bogato obložena, da bi ne bilo sploh potrebno z njo gnojiti, kar pa se ne more tako lahko pripetiti, ker so naše zemlje vobče zelo revne na dušiku, fosforovi kislini, kaliju in celo na apnu.

Zgoraj navedeno merilo umetnih gnojil velja seveda le za slučaj, da se gnoji omenjenim kmetijskim rastlinam samo z umetnimi gnojili, kajti, če bi se posluževali tudi hlevskega gnoja in gnojnice, izpremenila bi stvar precej svoje lice. — Na travnikih se sicer redkokdaj poslužujemo hlevskega gnoja. Kdor pa tudi travnikom gnoji s hlevskim gnojem — kar bi se naj vršilo le tedaj, če ga ni mogoče boljše porabiti — dotičnemu s kalijem in dušikom ni ravno potreba gnojiti, ker ju je primeroma dovolj v njem. Pač pa je potrebno podpreti učinke hlevskega gnoja s fosforovo kislino, ki je je že v primeri s kalijem in dušikom premalo v njem. Vendar pa zadostuje, če se potrosi samo polovico zgoraj označene množine fosforove kisline. Kdor torej močno gnoji svojim travnikom s hlevskim gnojem, naj potrosi tudi s superfosfati 25 kilogramov, z razklesano kostno moko ali Tomasevo žlindro pa 40 kilogramov fosforove kisline na hektar. Kdor pa škropi svoje travnike z gnojnico, mu pravtako ni potreba gnojiti s kalijem in dušikom, ki ju je tudi v gnojnici dovolj. Ker pa je gnojnica zelo revna na fosforovi kislini kaže travnikom, ki se namakajo z njo, gnojiti s polno množino fosforove kisline, potrositi je torej s superfosfati 50 kilogramov, z razklesano kostno moko, oziroma Tomasevo žlindro pa 80 kilogramov fosforove kisline na hektar. Če pa vržemo vrhutega tudi še kakih 10 do 20 kilogramov kalija na hektar, ne bo prav nič škodovalo.

Deteljam in stročnicam (sočivju) pa sploh ne kaže gnojiti, s hlevskim gnojem in gnojnico, ker sta dokaj bogata na dušiku, s katerim omenjenim rastlinam ni potreba gnojiti, ker ga dobivajo, kakor smo slišali, dovolj iz zraka in bi bila torej potrata, če bi jim z dušikom gnojili. Zato ravnamo pravilneje, če hlevski gnoj in gnojnico porabimo k drugim pridelkom, ki si ne morejo osvajat dušika iz zraka.

Žitu se gnoji pri nas navadno samo s hlevskim gnojem. Če bi pa hoteli racionalno izkoriščati dušik, ki je v njem, bi morali podpreti učinke hlevskega gnoja s fosforovo kislino in kalijem. V to svrhu naj bi se žitu gnojilo tako, da bi se raztrosila samo polovica običajne množine hlevskega gnoja, druga polovica pa se naj bi nadomestila s 35 kilogrami fosforove kisline iz superfosfatov in s

15 kilogrami kalija in kalieve soli na hektar. S takim ravnanjem se ne bi le popolnoma izkoristil dušik hlevskega gnoja, ampak bi se žito tudi krepkeje razvilo in vsled tega ne bi tako polegalo, kakor se zdaj prerado godi.

Slično, kakor žitu, bi kazalo gnojiti tudi krompirju in ostalim okopavinam, razen pese. Toda v tem slučaju naj bi se vzelo dve tretjini običajne množine hlevskega gnoja, 40 kilogramov fosforove kisline in superfosfatov in 30 kilogramov kalija na hektar. Pesi pa bi se moralo predvsem močno pognojiti s hlevskim gnojem, ki ga bi bilo v učinkih podpreti še s 35 kilogrami fosforove kisline iz superfosfatov in s 60 kilogrami kalija iz kalieve soli na hektar.

S tem smo prereševali najpotrebnejše, kar bi moral vedeti tudi preprosti kmetovalec, če bi se hotel z uspehom in pridom posluževati umetnih, pomožnih ali tržnih gnojil v svojem gospodarstvu. (Sledi.)

Politični pregled.

Jugoslovani v državnem zboru.

Zveza jugoslovanskih poslancev je imela v sredo takoj po zaključku seje svoje zborovanje, ki je trpelo nad poldrugo uro. O sestanku je izdal klub sledeči komunike:

„Zveza j. p. se je posvetovala v svoji današnji seji o nagodbenem predlogu, glede katerega se je sklenilo po daljši debati, ki se je tikala sedanjega političnega položaja, glede katerega si je ves odsek enega mnenja, da pošlje iz svoje srede posebno odposlanstvo v Budapešto, ki naj stopi v zvezo s srbohrvatsko delegacijo v ogrskohrvatskem državnem zboru. Konečno je razpravljala Zveza še o nekaterih personalnih zadevah.“

Odposlanstvo Zveze j. p. avstrijskega državnega zbora tvorijo sledeči poslanci: izmed Slovencev Ivan Hribar in dr. Otokar Rybař, izmed Hrvatov dr. Tresić-Pavičić, izmed Srbov Mihajlo Bjeladinović.

To potovanje ima z g. o. l. informativen značaj, razgovor o danem položaju. Poslanci so odpotovali v sredo zvečer v Budapešto in so se vrnili v četrtek zvečer zopet na Dunaj nazaj.

Slovenski klub je imel takoj po končani seji poslanske zbornice posvetovanje o političnem položaju. Referentom v nagodbenem vprašanju je bil zbran dvorni svetnik Fran Šušklje, ki poroča v klubovi seji v ponedeljek dne 24. t. m. — Klub je sprejel z zadovoljstvom v vednost, da je zgradba Belokranjske železnice (Novo mesto-Metlika-Karlovac-Knin) zagotovljena in da se ista izvrši tekom treh let. Končno se je pečal klub z raznovrstnimi peticijami.

Državni zbor.

V seji dne 16. t. m. je poročal zbornični predsednik Weisskirchner o cesarjevi bolezn. Vladar boleha na katarju, a razvoj bolezn. je tak, da se sme upati skorajšnjega popolnega ozdravljenja. Cesar opravlja vzlic bolezn. svoje vladarske posle. Bolezen se obrača na boljše. Nato je ministrski predsednik baron Beck predložil zbornici avstrijsko-ogrsko nagodbo ter ob tej priliki izrekel daljši govor, v katerem je pojasnjeval nagodbene točke. Nagodba sicer ni po avstrijskih željah, a priznati se mora, da koristi Avstrije po nagodbi niso izdane, temveč da se je skušalo varovati jih, kar posebno kažejo nekatere točke, ki vsebujejo lepo število posebno gospodarskih pridobitev za Avstrijo. Govor ministrskega predsednika je sprejela zbornica z veliko hladnostjo, brez odobravanja. V tej seji se je vložilo več nujnih predlogov za podporo prebivalstvu, ki je trpelo škodo vsled zadnje povodnji, med njimi tudi predlog za podporo prebivalcem ribniške doline.

Iz četrtekove seje naj omenjamo nujni predlog posl. Krausa (nem. rad.), naj se uvedejo pogajanja v svrhu podržavljenja premogokopov na Češkem in naj se določi maksimalna cena premogu.

Nato je utemeljeval češ. nar. rad. Choc nekatere svoje predloge, tako glede službene pragmatike vseh državnih nastavljenjav, in sicer v češkem jeziku. Velik vihar je vzbudila izjava predsednika, da ne more pripustiti predloga v nadaljno obravnavo, ker ga predlagatelj ni vložil v nemškem jeziku. Ko se poleže polom, govori češki nar. rad. Buřival za nujnost svojega predloga, da se zakonito uredi pogodbeno razmerje med železniškimi upravami in njih uslužbenci. Ko so železničarji — je dejal Buřival — prisiljeni vsled vedno večje draginje zahtevali izboljšanje svojega položaja, so imele žel. uprave gluha ušesa in železniško ministrstvo je to vprašanje le „študiralo“. Ker pomoči le ni bilo, so segli železniški uslužbenci po pasivni rezistenci, ki ni nikako protizakonito orožje, saj zabičava odredba iz leta 1851. z grožnjo težkih kazni strogo izpolnjevanje predpisanih dolžnosti. Rešiti pa je tudi podrobna vprašanja: glede nočne službe, nedeljskega počitka, dopustov: kreirati mesta železniških nadzornikov, ker je delokrog generalne inspekcije pretesno omejen; in končno rešiti tudi vprašanje službene dobe.

Ugovarjal mu je posl. Ellenbogen (soc. dem.), češ, da je predlog brezvestna demagogija.

Posl. Fresl (češ. nar. rad.) kritikuje razmere v delavnicah državnih železnic ter ostro protestuje proti germanizaciji s strani državnih železnic.

Posl. Kroy (nem. rad.) izvaja da je južna železnica takoj ugodila težnjam železničarjev; uprava severozapadne železnice pa se je dala omeščati šele po pasivni rezistenci. — Govornik se zavzema za regulacijo delavskih mezd, stanovanjščine in doklade tržakem u radništvu in uslužbencem. Uslužbenici državne železnice v Trstu — so pionirji nemštva, ki vzdržujejo ondi avstrijsko državno misel, zategadel jih je treba plačati tako, da ne zapuste Trsta. Glavna zahteva govornikove stranke je: vsa k uslužbenee v izvršilni službi mora biti večš nemščini, na nemškem ozemlju pa morajo biti nameščeni izključno nemški uslužbenci.

Posl. Kemetter (kršč. soc.) pravi, da je vloženi nujni predlog docela upravičen in časovniu razmeram primeren, ter apelira na nepristranost zbornice naj ne posluša tirad socialne demokracije in naj se odloči v smislu nujnosti Buřivalovega predloga.

Nato je bil sklenjen konec debate. Glavnim govornikom sta bila izvoljena: contra Tomšik (soc. dem.), pro Šilingar (češ. kat. nar.).

Po sklepi besedi Buřivala se vsuje cela vrsta dejanskih popravkov, nakar se je vršilo glasovanje. Za nujnost je glasovala vsa zbornica, tudi socialni demokratje. Nato je prešla zbornica v meritorno razpravljanje predloga, kateri je bil sprejet.

Nato pride na razpravo nujni predlog Ellenbogna, Tomšika in tovarišev v zadevi prometnih razmer pri družbi državnih železnic. Po govoru poslanca Ellenbogna so razprava prekine.

V petkovi seji je izmed došlih vlog omenjati nujni predlog posl. Klofača, da naj se članom brambnega odseka z ozirom na ponavljajoče se trpinčenje vojakov podeli sporazumno z vojno upravo pravica, da stopajo ob navzočnosti vojaških organov v zvezo z moštvom, ozir. da brambni odsek po odposlancih vpričo vojaškega avditorja zaslišuje prizedete vojake. Posl. Poganič je interpelliral žel. ministra v svrhu pomnožitve vlakov na progah Ljubljana-Trbiž in Jesenice-Bohinjska Bistrica in povečanje postaj.

Razprava o nujnosti Ellenbognovega predloga nadaljuje kot prvi železniški minister dr. Derschatta, ki se izjavi za nadaljne podržavljenje železnic. V obratnem stanju družbe drž. železnic so se pokazale velike nedostatnosti in inspekcija je naročilo vodstvu teh železnic obsežno popravilo vse superstrukture. Družba se je proti temu naročilu pritožila na ministrstvo, ki pa je rekurzivno ugodilo le v nekaterih manj važnih stvareh, v katerih je generalna inspekcija prekoračila svoj zakoniti delokrog. K sklepu izjavlja, da nima nič proti sprejetju Ellenbognovega predloga.

Češki nar. socialc Buřival se pridružuje soc. dem. predlogu in zahteva, da se predlog raztegne tudi na ostale kapitalistične privatne družbe. V istem smislu se izraža nemški radikalec Kroy.

Po contra- in pro-govorih Mastalke in Albrechta, ki se oba pridružita soc. demokratičnemu predlogu, in po sklepi besedi Ellenbogna, ki polemizuje s kršč. socialnim govornikom, prizna zbornica s potrebno dvotretjinsko većino predlogu nujnost in ga sprejme tudi v meritu z dostavkom Buřivala, da se raztegne predlog tudi na severno železnico.

Nato pride zbornica v razpravo Reslovega nujnega predloga v zadevi pomiloščenja obsojenih podčastnikov Jecla in Severja.

Posl. Resel spominja na dragonca Sammta, ki se je pomladi obesil vsled slabega ravnanja od strani podčastnikov Jecla in Severja. Na tozadevno socialno-demokratično interpelacijo je deželno-brambovski minister 23. julija odgovoril, da sta oba podčastnika kaznovana s štirimesečno ječo, 27. julija pa sta bila oba že pomiloščena, torej je pomiloščenje 23. julija bilo gotova stvar. Navedena slučaja nista edina: surovost in brutalnost je v armadi splošno razširjena. Od častnikov prehaja na podčastnike in ni se čuditi, če si vojaki žele vojske — ne da bi pred sovragom branili dom, cesarja, temveč da se lahko iznebe svojih zatiralcev. (Viharno odobravanje med soc. demokrati.)

Med odgovorom brambovskega min. Latscherja je došlo do hrupnih ugovorov.

Krščanski socialist Kunšak se peča z nedostatki pri vojaštvu in opozarja, da je največja nediscipliniranost ravno v vodilnih krogih. Nemški radikalec Stranský se istotako izjavlja za predlog in želi, da se uvede posebna revizija, ki se pečaj zgolj s pritožbami. Določi naj se kakega vpokojenega generala, ki ima pravico nenapovedan oglašiti se v vojašnici, dati trobiti alarm in sprejemati pritožbe moštva.

Poslanec Sternberg in Habermay se pridružujeta predlogu, nakar govori kot glavni progovornik soc. demokrat Schumeyer. Vojaško upravo je pod-

vrgel brezobzirni kritiki. Očital je ministru neodpustno aroganco, češ da je govoril zbornici tako odzgor dol. Razmere pri vojaštvu so take, da kriče do neba, in zato ni čuda, če zremo neprestano o samomorih v armadi. Dragonec Sammt je sicer mrtev, pustimo ga v miru in glejmo za bodoče take slučaje. Predlagatelj Resel pa kratko še enkrat ponovi obtožbo vojne uprave in priporoča zbornici, da sprejme nujnost. Nato utemeljuje Klofač svoj nujni predlog zastran trpinčenja vojakov, nakar je bila seja zaključena.

Stališče socialnih demokratov in nagodba. Prvotno namero, da se pri glasovanju nagodbe v plenumu absentirajo, so socialni demokratje opustili. Od posameznih socialno-demokratskih poslancev smo čuli, da bodo glasovali proti nagodbi.

Deputacija „Zveze“ v Budapešti. Na Dunaj se povrnivši člani deputacije „Zveze Južnih Slovanov“ pripovedujejo z vidnim veseljem o prisrčnem sprejemu in polnem sporazumu s srbohrvatsko delegacijo v budapeštanskem parlamentu. Njim na čast prirerjeni banket je vspel nad vse sijajno. Deputacija Zveze si je ogledala v družbi srbohrvatske delegacije tudi budapeštansko zborovalno dvorano, kuloare itd. Vsled medsebojnega soglasja to in onostranskih južnoslovenskih poslancev so madžarski listi vsi po koncu in govore celo o veleizdaji. Član „Zvezine“ deputacije se je izrazil: „po tem, kakor pišejo sedaj madžarski listi, se je skoro čuditi, da so nas pustili v Pešti vsaj dejanski v miru. — Iz Pešte se poroča k temu: V tukajšnjih političnih krogih se že resno razpravlja o posledicah, ki jih bo imelo skupno posvetovanje „Zvezine“ deputacije kot članov tujega parlamenta s člani ogrskega parlamenta. Zadeva pride na razgovor predvsem v ogrskem parlamentu.

Člani ogrskega parlamenta na Dunaju. Zveza Južnih Slovanov v avstrijskem parlamentu ima svoje zborovanje v ponedeljek, o kateri priliki precizira svoje stališče napram nagodbi. Nato povabijo srbohrvatsko delegacijo iz Pešte na Dunaj. Tozadevne kombinacije današnjih peštanskih in dunajskih listov imajo torej dejansko podlago.

Hrvatska.

Ogrski državni zbor je otvorjen in hrvatski delegati so po večini še tam. Na dnevnem redu javnega zanimanja je seveda nagodba. Madžarom bi očitno bilo najljubše, ko bi Hrvati obstruirali, baš nagodbo; zakaj potem bi v interesu celokupnosti države sin Lajoša Košuta rabil komisarske mere proti Hrvatski. Tega delegacija noče in — čaka. Madžari ne vedo, za kako taktiko se je odločila, in to jim je neprijetno. Jasno je, da bode odločevala svoje korake po razmerah, ne pa slepo že naprej. Kar se tiče nagodbe, je gotovo, da ne bo glasovala zanjo; sicer pa so te dni bili v Budapešti odposlanci avstrijskega državnozbornskega „Jugoslovenskega kluba“, Hribar, Rybač, Tresić, Bjeladinović, da se informirajo o položaju in s tem omogočijo skupen postopek Jugoslovanov v prašanju nagodbe. V kratkem pridejo budapeštanski hrv. delegati, kakor se čuje, na Dunaj. Delegacija je edina; le dr. Potočnjak, mož nepreračunljivega mišljenja, je postopal zopet enkrat na svojo roko ter poslal svojo izjavo v znani svoji imunitetni aferi direktno na predsedništvo zbornice, a ne preko delegacije. Pri izvolitvi poedinih odsekov so na poziv tudi Hrvati nominirali svoje zastopnike, a pri glasovanju so Košutovci mojšorizirali dr. Vrbanića, in na mesto njega izvolili izdajškega škofa Drohobeckega: na to so vsi Hrvati odložili vsa svoja mesta v odsekih. Začetek za „hrvatsko debato“ je dala delegacija z interpelacijo o neustavnosti sedanje vladavine na Hrvatskem in banstva dr. Rakodeczaya. Werkerle še ni odgovoril. — Hrvatsko-evangeljska cerkev je doslej spadala pod vodstvo ogrsko, a sedaj se odločuje večina hrvatskih protestantskih občin za samostalno upravo protestantske cerkve na Hrvatskem. Madžaronski nemški škof Scholz potuje po Slavoniji, da bi zaslišal občine (to je, jih ugnal s pretnjami gmotne škode), a sreča mu ni baš mila.

Zakaj moramo biti proti nemški gimnaziji v Ljubljani?

Že opetovano smo govorili na tem mestu o tem predmetu in pojasnili naše stališče. Ker se pa celo v slovenski javnosti oglašajo nekaki zagovorniki samostojne nemške gimnazije, ki hočejo nekako zanikati pretečo nevarnost za našo narodnost, katero bi prinašala nova gimnazija, hočemo še enkrat poudarjati, da bi bila to velika zmaga nemška na škodo Slovenstva v deželi.

Nepremišljena je trditev, da bi morda bilo premalo učencev za tak nemški zavod. Če bi se razdelilo onih 100 nemških fantov, ki sedaj obiskujejo I. državno gimnazijo, v 8 razredov samostojne gimnazije, bi podučevalo seveda v marsikaterem razredu več profesorjev, kakor bi pa obiskovalo pouk učencev. Gotovo pa je, da bodo Nemci po celi deželi pritiskali z vsemi dovoljenimi in nedovoljenimi sredstvi na le količkaj od njih odvisne Slovence, naj

pošiljajo svoje otroke tudi v ta zavod. In kdor pozna današnje razmere pri nas, ve lahko, da bo imel ta pritisk obilo uspeha. Kakor nas žalostne tozadevne skušnje na ljudskih in drugih šolah uče, našli se bodo celo stariši, Slovenci, ki bodo kar prostovoljno pošiljali svoje otroke v ta nemški zavod.

Na drugi strani je pa gotovo, da bodo Nemci vse storili, da privabijo z raznimi ugodnostmi čim več dijaštva v svoj zavod. Razvili bodo po celi deželi in državi svoj agitacijski aparat. Südmarka in Šulverajn bosta storila vse, da se pridobi za dijake tega zavoda čimveč podpor in štipendij. Kranjska hranilnica bo na stečaj odprla zapave svoje radodarnosti in bo tudi tukaj po slovenskih žuljih pridobljeni denar v obilici potrosila v službi germanizatorične ideje. Razni testatorji bodo vsled velike agitacije pristransko naklonili svoje zapuščine ravno tej gimnaziji. Vse to bo vabilo revne, če tudi slovenske dijake v zavod.

Ker bo pa cela naprava v smislu naše germanizatorične vlade, bo tudi ta očetovsko skrbela in negovala ta zavod. Skrbela bo tudi za renome zavoda in ne bo dolgo, pa bo veljal vsled raznih naročenih pohval in javnih reklam ta zavod za nekak uzoren zavod na Kranjskem sploh, samo zato, da bo bolj vlekel in da se ne bo „posušil“, kakor naivno misli „Slovenec“.

Tudi nameravana preemestitev zavoda v Waldherrjevo poslopje je le pesek v oči, da bi zahteva Nemcev izgledala bolj skromna, češ, saj so celo z onimi nehigijeničnimi, tesnimi luknjami pri Waldherrju zadovoljni, torej mora biti že silna potreba po samostojni gimnaziji. Seveda bo potem prav v kratkem kje na kakem najlepšem prostoru izrasla iz tal palača, ki bo vsled svoje lepote, prostornosti in v umestnosti vseh naprav gotovo nadkriljevala dosedanji gimnaziji, in svetil se bo na njej izvijajoč napis: Deutsches Gymnasium (Nemška gimnazija).

V zavod nastavljal se bodo seveda samo nemške učne moči. Ker bo pa zavod imel že v svoji nepotrebni ustanovitvi započeto kljubovalno tendenco in germanizatoričen namen, je jasno, da se bodo zanj izbrali izmed srednješolskih učnih moči naše monarhije ravno oni, ki bodo znani zaradi svojega ultragermanskega mišljenja, ki bodo izkušeni propagatorji vsenemškega duha in bodo potem odkrito in nemoteno uganjali na zavodu svojo vsenemško propagando. Nemoteno pravimo, ker se jim na zavodu ne bo bati, niti najmanjšega ugovora, ker bo to vendar v smislu ustanoviteljev, vlade, dijakov in njih staršev. Lehko si mislimo, kaki da bodo absolvirani dijaki takega zavoda, ki se bodo nasrkali tekom 8 ali več let najhujšega šovinistično-nemškega nacionalizma in najnestrpnjšega sovraštva drugi narodnosti posebno pa Slovincem nasproti.

Čim natančneje si stvar ogledamo, tem bolj vidim, da se moramo braniti nameravane nemške gimnazije v Ljubljani z vsemi močmi. Bil bi to zopet velik korak v napredovanju nemštva v slovenski deželi in v slovenskem stolnem mestu. Nemških ljudskih šol v Ljubljani in okolici kar mrgoli. Srednje šole so več ali manj vse nemške; med temi imamo realko, ki je zaradi ponemčevanja in vzgoje v pangermanskem duhu na zelo slabem glasu. In sedaj naj bi dobili zopet nov zavod, ki naj se ne ustanovi iz druge potrebe, kakor da bi se naj vzgajali v njem Nemci v bolj nacionalnem duhu, da bi se utrjevala v njih vsenemška zavednost in gojila v njih narodna nestrpnost in zaničevanje drugih narodov v prvi vrsti Slovencev, — in da bi se od leta do leta v njegovih varnih prostorih ponemčilo nemoteno toliko in toliko sinov slovenskih staršev. Kdor more ustanovitev takega zavoda zagovarjati, je ali slep ali pa je v narodnem oziru lopov, ki prodaja narodni interes za osebne koristi, ali pa stoji direktno v službi Nemcev. Izgovori tu ne veljajo in bodočnost bo pokazala, ali nas je kaj Slovencev ali ne!

Dnevne vesti.

— **Domače hranilnice.** Slovincem slaboznano „Kranjsko hranilnico“ priporoča „Slov. Nar.“, čeprav je že večkrat pozivljaj — po svoje — duhovščino naj dela med priprostim narodom na to, da ne bo nosil svojih prihrankov v zavod, ki od Slovencev pridobljeno premoženje porablja tako ostantativno proti Slovincem, in ki vzdržuje takorekoč kranjsko nemškutarstvo. Zopet klasičen dokaz, kako je narodno delo „Narodu“ fraza samo. Mi, ki smo na stališču pozitivnega dela, obsojamo gotovo najbolj popustljivost in mlačnost duhovščine v tem oziru, sramujemo pa se naravnost za naš narod pogubnega, izdajškega delovanja našega časopisja, ki za par kronic sprejema insecrate zavodov in tvrdki, ki tako nesramno in škodljivo kažejo vedno svoje sovraštvo nasproti Slovincem, in ki glodajo in razjedajo naš narodni organizem v njegovem osrčju. Tem bolj moramo pa obsojati tako početje, ko vemo, da ima trgovsko obrtna zadruga v Trstu že zdavnaj — nad eno leto — vpeljane take hranilnice.

S tem, da slovensko občinstvo opozarjamo na te tržaške domače hranilnice, se nadajamo, da bodo vsi zavedni Slovenci vedeli dejanski ožigosati čifutsko naše „slovensko“ časopisje.

— **Slovenski lovski klub** je imel v sredo zvečer svoj ustanovni občni zbor v dvorani hotela „Ilirije“. Predsednikom je bil izvoljen župan Ivan Hribar, podpredsednikom dr. Ivan Lavrenčič. Za odbornike so bili izvoljeni Dekleva iz Postojne, za Gorenjsko Šturm Val., za Litijo dr. Premrou, za Ribnico Ivan Rus, nadalje za Ljubljano Pavlin, Karol Mayer, Rogel, Klobučar, Blumauer, dr. Podnebšek, za preglednike Gričar in Barbič. — Ker je „Slovenec“ povodom ustanovitve tega kluba na res duhovit in izredno zvit način spravil S. G. S. v zvezo s tem novim klubom, moramo zgubiti o stvari še par besed, da bo vsaj „Slovenec“ na jasnem o položaju. S. G. S. namreč ni prevzela v svoj program točke, v kateri bi prepovedala svojim pripadnikom, ustanavljati bodisi katere koli klube ali društva. S. G. S. je svoje stališče glede lovskega zakona že opetovano pojasnila in tudi njen program zahteva reformo tega zakona v korist ljudstva. Zakon se po našem mnenju prav nič ne spremeni, če so slovenski lovci v nemških lovskih društvih, kakor so bili do sedaj, ali pa če si ustanovijo svoj klub. V ostalem pa privoščimo županu Hribarju novo izvolitev, ki jo sam imenuje „častno“, ne tako kakor zavidni klerikalci, ki bi o lovskem klubu v „Slovenec“ vse drugače pisali, če bi bilo izvoljenih v odbor par na shodu navzočih novopečenih pripadnikov njihove stranke. Razen tega pripomnimo še, da je bila „Slovenska ljudska Stranka“, na tem shodu, na katerem je bil izvoljen soglasno predsednikom Hribar in ki se je po „Slovenčevem“ izreku vršil v „obrambo zajca“, precej številnejše zastopana, kakor pa S. G. S.

— **Akademija** ima svoj redni občni zbor v soboto 2. listopada t. l. ob 8. uri zvečer v hotelu Ilirija v Ljubljani. Na dnevnem redu so poročila funkcionarjev, predlogi in slučajnosti. Na obilo udeležbo vabi odbor.

— **Germanizacija na železnici** nam je dala že večkrat povod k pritožbam. Žal zaman, ker slavnoznani zastopniki slovenskega naroda nimajo časa baviti se s takimi „malenkostmi“. Opozorili smo, kako se spodrivajo Slovenci na Jesenicah in nadomeščajo z Nemci in Lahoni, istotako v Ratečah, Kranjski gori, navedli smo kričeče slučaje izzivanja s strani železniških uslužbencev na Koroškem, pisali o tem, kako imajo najlepše postaje na slovenski zemlji — Nemce za načelnike. Poglejmo na Jesenice, zopet v Lesce, v Kranj, na Bled, in lahko tudi v Gorico. Posebno interesantne so razmeru na Bledu, kjer vo vsi uslužbenci Nemci, eden slovenski čimne popolnoma nezmožen in to v kraju, kamor prihaja toliko tujcev, kot bi se hotel nalašč prikriti slovenski značaj tega kraja. Čas bi bil, da se naši slovenski poslanci ne bi dali odpraviti od raznih direkcij v Trstu in Beljaku z zadržilom, da Slovencev ni, in čas, da bi se začelo zasledovati vsprejem aspirantov po narodnosti osobito pri tržaški direkciji. Ni dovolj, da se vsprejme toliko Nemcev — ki pa notabene pri tržaški direkciji nimajo prav nobenega mesta iskati — toliko Lahov in toliko Slovencev, treba je, da se narodnostnim razmeram primerno mesta razpišejo in oddajo. Bodimo pozorni in v narodnih zahtevah neizprosno dosledni in doseči moramo svoje pravice.

— **Odbor evropskih telovadskih zvez** pošilja podrobno poročilo o izidu mednarodne tekmovalne telovadbe v Pragi. Poročali smo že, da so izmed 1100 dosežnih točk dosegli največ Čehi 951·25 točk, najmanj Madžari 733·25 točk. Slovenci smo dosegli 771·25 točk ter smo na petem mestu. Izmed posameznikov je dosegel največ točk Čeh Josip Ozada namreč 167·25 točk. Izmed Slovencev so dosegli Albin Kandare 144·75, dr. V. Murnik 134·75, Anton Thaler 125·25, Fran Miklavec 122, Vladimir Dekleva 119·75 Josip Rihar 118·75 točk. Poročilo (tiskano) je dobiti pri predsedniku „Slovenske Sokolske Zveze“. Komad stane 50 vin.

— **Slovenski sokolski koledar** za l. 1908 je izdal in založil vaditeljski zbor Sokola v Kranju. Uredil je koledar dr. Gvidon Sajovic. Strokovni del obsega članke „Dr. Miroslav Tyrš“ sestavil B—a, „Jindřich Fügner“ sestavil B—a, „Naše Sokolovanje v l. 1907i“ — Dr. G. S., „Smer našemu delu v prihodnje“ iz poročila zveznega načelnika dr. V. Murnika. „V. vsesokolski zlet v Pragi“ — Dr. G. S., „Naša udeležba na V. vsesokolskem zletu v Pragi“ — Dr. V. Ravnihar, „Poglavje o starejših bratih“ — E. S., „Povelja za redovne vaje v členu in četih“, „Vadba redovnih vaj“ Miroslav A., „Raznoterosti“, „Pregled gojitve telovadbe Slovencev na srednjih šolah“, „Statistični izkaz slovenskega Sokolstva“, „Slovensko Sokolstvo“. Cena koledarju je 1 K, po pošti 20 v več. Naroča in dobiva se pri vaditeljskem zboru v Kranju.

— **Slavni virtuozi na gosli c. kr. virtuozi Fran Ondriček** priredi v nedeljo 27. t. m. v Ljubljani koncert. Že več let je, kar nismo čuli starega mojstra češkega.

Koncert bo tem zanimivejši, ker stojimo še pod utisom koncerta mladega Jaroslava Kocijana ter nam je dana prilika primerjati umetnost obeh mojstrov.

— **Petindvajsetletnica slovenske umetnice.** Dne 33. t. m. obhaja slovenska ljubljanska rojakinja Vela Nigrinova v Belgradu petindvajsetletnico svojega dramatičnega delovanja.

— **Poverjeniki „Matice Slovenske“** za Kranjsko so sledeča gospoda: Bohinjska Bistrica: Ivan Piber, župnik; Borovnica: Avgust Pirce, nadučitelj; Brdo: Janko Rahné, c. kr. notar; Cerklje: Andrej Kmet, nadučitelj; Cirknica: Fran Kunstelj, dekan; Črni vrh nad Idrijo: Fran Silvester, učitelj; Črnomelj: dr. Jos. Malerič, okr. zdravnik; Črnuče: Ivan Cerar, učitelj; Dobropolje: Ivan Baloh, kaplan; Gorje: Josip Žirovnik, nadučitelj; Grad (Bled): Fran Rus, nadučitelj in posestnik; Hotederšica: Jos. Brus, trgovec; Idrija: Engelbert Gangl, realni učitelj in urednik; Ig-Studenec: Fran Trošt, nadučitelj; Št. Jernej: Karol Trost, nadučitelj; Jesenice: Jakob Špicar, pos. tajnik; Kamna gorica: Adolf pl. Kappus, c. kr. poštari, župan in posestnik; Kamnik: Anton Slatnar, tiskarnar; Kočevje: Karol Gross, mestni kaplan; Komenda: Andrej Mejač, trgovec, župan, dež. poslanec in posestnik; Kostanjevica: Damijan Pavlič, mestni župnik; Kranj: Karol Šavnik, lekarnar, župan in posestnik; Kranjska gora: dr. Jos. Tičar, dež. okr. zdravnik; Krško: Ferdo Anžiček, odv. koncipijent; Litija: Luka Svetec, c. kr. notar, vitez Fr. Jos. reda in posestnik; Ljubljana: Fran Podkrajšek, žel. oficijal v p. in tajnik „Slovenske Matice“; Logatec: Valentin Vončina, c. kr. sodni pis. oficijal v p.; Lož: Gregor Lah, c. k. poštari in posestnik; Medvode-Preska: Ivan Brence, župnik; Mengeš: Lovro Letnar, nadučitelj; Metlika: Davorin Vukšenič, upravitelj Komende; Mokronog: Peter Strel, trgovec; Moravče: Ivan Bizjan, dekan; Motnik: Jernej Zupanc, župnik; Novo mesto: Viljem Rohrmann, dež. vin. pristav; Št. Peter na Krasu: Ferdo Špillar, trgovec; Podnart: Josip Pogačnik, c. kr. poštari, drž. in dež. poslanec in posestnik; Pošentjuri-Izlake: Jos. Sattler, župnik v p.; Polhov gradec: Janko Čepon, nadučitelj; Poljane nad Škofjo loko: Jernej Bamoveš, župnik; D. M. v Polju: Matija Kolar, župnik; Postojna: Jos. Brinar, mešč. šole ravnatelj; Radeče pri Zidanem mostu: Fr. Hirsche, župnik; Radovljica: dr. Janko Vilfan, odvetnik in župan; Ribnica: Štefan Tomšič, nadučitelj; Selca: Tomaž Rožnik, župnik; Senožeče: Ant. Novak, c. kr. sod. kancelist; Sodražica: Jurij Drobnič, posestnik; Studeno: Alojzij Kobal, trgovec in posestnik; Šiška: Dragotin Mohar, črkostavec in posestnik; Škofja Loka: Niko Lenček, c. kr. notar in posestnik; Šmarje: Ivan Lah, stud. phil.; Šmartno pri Litiji: Matej Rihar, dekan; Trebnje: Ivan Nagode, dekan; Trnovo: dr. Jos. Kržišnik, dekan; Trzin: Fr. Špendal, župnik; Unec-Rakek: Peter Repič, nadučitelj; Velika dolina: Mijo Dolinar, trgovec in posestnik; Velike Lašče: Iv. Pucelj, gostilničar in posestnik; Št. Vid pri Ljubljani: Janko Žirovnik, nadučitelj in posestnik; Št. Vid pri Vipavi: Janko Rudolf, nadučitelj in posestnik; Vipava: Matija Erjavec, dekan; Višnja gora: Karol Bleiweis, c. kr. notar; Vodice: Julij Slapšak, nadučitelj; Vrhnika: Gabrijel Jelovšek, trgovec in posestnik; Zagorje ob Savi: Janko Levstik, šolski voditelj; Železniki: Anton Hafner, fuž. vodja in posestnik; Žiri: Pavel Šile, nadučitelj; Žužemberk: Mihael Tavčar, dekan in čast. kanonik. — Knjige se tiskajo; poleg običajnih zabavnih knjig izide letos ilustrirani, geološki opis Kamniških planin in II. zvezek komentirane „Hrv. knjižnice“.

— **Zadeva Drenik-Volta** se je završila včeraj pred okrajnim sodiščem v Ljubljani. Kakor znano je g. Drenik gospodu Volta, ki ga je v humorističnem listu „Raglja“ hudo žalil, na ulici dal par zausnic. G. Volta se je zatekel pred sodišče in zahteval — odškodnino za bolečine. Sodnik je uvaževaje vse olajšalne okolnosti prisodil g. Dreniku 30 K globe, g. Voltu pa 20 K za bolečine in 16 K za zdravljenje. Upamo, da je g. Volta sedaj ozdravljen!

— **Kaj vse počenjajo s slovenščino!** Ob priliki odhodnice g. dr. Straška iz Brežic v Novo mesto, je nekdo poslal iz Zaleca brzojavko, ki jo je brežiški brzojavni urad takole pokvaril: „Slavni Sokol Rann. Nerko je bilo pustiti druimvo ko je je člana enji v odslavljenec troj velicasuno vodir tesnejši mi pai sacu da zvubite tako imeditnega napredjake klicem mu krepuk na zdar. Periner. — Nesramen škandal!“

— **Strela.** Zadnje dni je po velikem delu Kranjske razsajala huda nevihta, posebno pa po Notranjskem in Gorenjskem ter povzročila mnogo škode. V Selcah pri Češnjici je strela ubila ženo posestnika Pestotnika p. d. Kozinca. Strela je ndarila v kozolec, pod katerim so ljudje vedrili ter ubila ženo in enega vola ter omamila še dve osebi. — V Logatcu je baje strela ubila dva orožnika. — V Šenčurju pri Kranju je v četrtek popoldne udarila strela v hlev posestnika Maseljna in ubila enega vola.

— **Povodenj.** Vsled nalivov v zadnjih dneh so vode zopet zelo narasle. Barje je zopet pod vodo in tudi od drugod prihajajo žalostna poročila o velikih povodnjih. Pri Mengšu je Bistrica izstopila ter preplavila železniško progo, da se je moral promet ustaviti. Sava je odnesla smledniški most ter poškodovala potem tudi most pri Tacnu, da

je prehod nemogoč. Pri Planini je dolina vsa preplavljena, ljudje morejo od vasi do vasi le v čolnih. V Bohinju se je utrgal oblak. Bohinjska Bela je v veliki nevarnosti. Železnica še ni poškodovana, pač pa stražijo železniški most čez Belo. Tudi na Koroškem je hudo deževalo. Drava je tako narastla, da so prebivalci ob obrežju morali zapustiti hiše.

— **Požar.** V Vogljah je prošli ponedeljek nastal ogenj, ki je upepelil tri lesene hiše. Zgorel je tudi trimesečni otrok, ki je bil zaprt v eni teh hiš. Ponesrečil se je tudi neki ognjegasec, ker si je pri gašenju prerezal žile na roki.

— **Vpokojenje.** Na lastno prošnjo je upokojen višji poštari na Jesenicah, g. Alojzij Schrey.

— **Tragedija na Jesenicah** se bliža svojemu koncu. Pri zadnjih občinskih volitvah iz I. razreda sta bila vsled klerikalno-tovarniške zveze izvoljena dva tov. „liberalca“, in ostali so klerikalni Slovenci. V novem občinskem odboru bodo imeli Nemci toliko glasov, kot Zabukovčevi pristaši. In ker je župnik Zabukovec že opetovano izjavil in vedno po tej izjavi tudi delal, da so mu ljubše katoliške nemške, kot liberalne slovenske Jesenice, je izključeno, da bi se zblížali Slovenci. Zato bodo gospodovali Nemci, in ni izključeno županstvo znanega „značaja“ Pongratza. Kaj vlada hoče, je pokazala z imenovanjem Lukmanna za komisarja. Slovenci na Jesenicah so s tem potisnjeni v ozadje po lastni krivdi. Tako padajo naše najvažnejše postojanke v nemške roke, ker rešujemo pri nas liberalizem, in ker nam je klerikalizem najvišji princip?

— **V Kranjski gori** je bilo letošnje poletje okoli 275 tujecev, med temi 65 Čehov; največ seveda Nemcev čez 140.

— **Assling-Hütte — Jesenice-Fuzine** so krstili nemški objektneži Savo pri Jesenicah, kjer stoje tovarne Kranjske industrijske družbe in poštna uprava je takoj napravila pečat s tem napisom. Če se pa gre za na napravo novega pečata, na katerem bi stalo tudi poleg nemške spakedranke edino pravo nazivanje kakega slovenskega kraja, ima pa poštno ravnateljstvo vsakojake pomisleke. Nemci pa prekrščajo slovenska imena, kakor se jim ljubi, in prvi so c. kr. uradi, ki vsprejmejo nova imena. Res: extra Austriam non est vita, si est vita, non est ita.

— **Kranjska industrijska družba** je imela 15. t. m. svoje glavno zborovanje. Po poročilu je producirala na Jesenicah in Javorniku 60.960 ton Martinovega jekla, 2051 ton ploščevine, 6196 ton litega železa, 6283 ton žice in žebeljev. Izplačala je 10% dividende in imela kosmatega dobička 3.107.915 K in čistega dobička 1.804.477 kron za 32.152 več kot prejšnje leto.

— **Pravosodni škandal v Celovcu.** V pravdi dveh Slovencev, ki sta popolnoma nezmožna nemškega jezika, zastopanih po dveh slovenskih odvetnikih, je zavrnil sodnik sodni tajnik Jantsch predlog obeh zastopnikov, da naj se razpravlja slovensko, nakar se je potem razpravljalo nemško. Ta sklep se utemeljuje zelo obširno in ravno tako zelo plitko. Predlog da ni v postavi utemeljen, da svoj čas izdane jezikovne določbe veljajo le za kazenske, ne pa za civilne zadeve. Slovenščina na Koroškem ni v deželi navaden jezik, ker deželne samoupravne oblasti, deželni zbor in deželni odbor, ne občujejo v njem, temveč je v deželi navadna samo nemščina. Sicer prebivajo na Koroškem „Wenden“ ali „Windische“, ali njihov jezik se razlikuje od pisne slovensščine, katere ljudstvo ne razume. Torej je brezmiselno razpravljati v tem jeziku. Ravnotako ni bila slovensčina nikdar od leta 1854. (cezariski patent z dne 9. avgusta) v navadi pred celovskim sodiščem. Ako so bili taki posamezni slučajji, niso nikdar postali navada. Končno so zastopniki popolnoma večji nemščine, zapisnikar pa slovensščine ne vešč. To je utemeljitev, da se Bogu usmili. Oba zastopnika sta se seveda pritožila proti temu gorostasnemu sklepu, ki ne kaže nič drugega kakor skrajno nemško zagrizenost in izrečno kršenje državnih osnovnih zakonov. Ta slučaj, ki v vsej goloti očituje škandalozno korupcijo naša justične uprave, v kateri menda ne odločujejo več zakoni in odredbe temveč edino-le nemškonacionalni priganjaški bič. Slovenski poslanci imajo tu dovolj prilike, da spregovore vendar enkrat resno besedo z justičnim ministrom, kajti sicer more izgubiti ljudstvo vse zaupanje do c. kr. sodišča, ako mora dan zadnevom gledati, kako ta c. kr. sodišča sama teptajo pravico v blato! Zadnji čas je že, da se stori enkrat konec tem neznosnim razmeram.

— **Razpor med celjskimi Nemci.** V zadnji številki smo omenili, kako smolo imajo celjski Nemci s svojo „nemško hišo“, danes pa beležimo zopet vest, katera kaže, kako so začeli pametnejši med celjskimi Nemci sami izpovedati nesmiselnost večnega hujskanja proti Slovincem. Kavarnar Hausbaum, ki je bil svoj čas eden izmed najtrdnejših stebrov celjskega nemštva, odhaja iz Celja. Ko se je zidala „nemška hiša“, je izjavil, da v slučaju, ako se napravi v „nemški hiši“, kavarna, rajši odda svojo kavarno in hišo kakemu Slovincu in odide iz Celja, kakor, da bi prenašal tako konkurenco. In sedaj Hausbaum res odhaja. Tako gonijo celjski nemški hujskači svoje lastne ljudi iz mesta.

— **iz Celja.** Odvetniško pisarno gosp. dr. Dečkota je prevzel g. dr. J. Karlovšek.

— **Poštne razmere.** Človek bi mislil, da se bo pri pošti marsikaj izpremenilo v korist Slovincem, odkar je zavzel mesto trgovskega ministra Čeh dr. Fořt, ali žalibog je ostalo vse pri starem, oziroma so se razmere ponekod še poslabšale. Tako je n. pr. v Celju že zdavnaj prazno mesto poštne uprave, ali ne misli se še čisto nič nato, da bi se to mesto popolnilo. In če se popolni, gotovo ne bo tega mesta zasedel Slovinc, najbrž bodo namestili zopet koga, ki ne bo umel niti besedice slovenski. Slovenski poslanci bi se morali pač nekoliko bolj pobrigati za take stvari. Koliko je v takih zadevah dosegel bivši nemški državni poslanec Wastian, dočim se našim poslancem ne posreči doseči niti najmanjših uspehov, kadar se gre za kako uradniško mesto.

— **Italijanska kultura.** Prošlo sredo se je dogodil pred deželnim sodiščem v Trstu slučaj, ki jasno osvetljuje kulturo gotovih italijanskih „inteligentov“. Prišlo je namreč med odvetnikoma dr. Robbo in dr. Puecherjem do razpore, ki se je potem razvil v osebno spopad. Dr. Robba je pograbil tintnik ter ga vrgel v nasprotnika. Ta se je pa izognil in tintnik je zadel ob zid, kjer se je razletel.

— **Slovenska ljudska šola v Trstu podržavljena.**

Končno se je vendar izpolnila najsrčnejša želja tržaških Slovencev — slovenska ljudska šola. Dvajset let je že trpel boj zanjo, ker je mestni zastop znal z vsemi najnesramnejšimi sredstvi zadrževati celo zadevo. Končno je pa vlada vendarle izprevidela, da se ne more več ustavljati upravičeni zahtevi tržaških Slovencev ter je sklenila podržaviti slovensko šolo v Trstu ter tako zagotoviti tržaški slovenski deci izobrazbo v materinem jeziku. Gotovo je ves slovenski svet sprejel to vest z največjim veseljem in zadoščenjem, seveda pa mora biti pri vsaki taki stvari nekaj zavrjen, kar navdaja treznega motrileca z nekim pomilovanjem gotovih ljudi, ki so ob vsaki priliki hočejo zagotoviti svoj posebni dobiček. Vnel se je namreč sedaj med našima kranjskima dnevnikoma boj o stranki, katera je dosegla slovensko ljudsko šolo v Trstu. „Mi smo to dosegli; ne, vi ne, mi!“ Tako se kriči semtertja, kajti vsak hoče imeti to zaslugo, da bi se pobahal žnjo pred volilci in koval iz nje svoj politični kapital. No, bilo jim, da je le stvar sama rešena.

* **Severni tečaj baje odkrit.** Pred dnevi je nena doma prišla v svet nepričakovana vest, da je Severni tečaj odkrit in da se je ta velepomembni čin posrečil Amerikancu dr. Frideriku Cooku, Prošlo leto se je poročalo iz Amerike, da namerava Cook z nekim Rusom Arktovskim poskusiti z avtomobilom dospeti do Severnega tečaja. — Najbrž pa je Cook opustil to misel ter se priključil danski ekspediciji, ki je lansko poletje preiskovala severno obal Grönlandije. Cook je najbrž ob ugodni priliki zapustil dansko ekspedicijo ter potem prodril do severnega tečaja. Danska ekspedicija je gotovo zaradi ugodnega lanskega poletja lahko prodrila visoko proti severu, kjer si je na svojem potu zgradila primerno oskrbovalno postajo. Od zadnje postaje je najbrž Cook potem odrinil proti tečaju s svojim avtomobilom. Brzojavka o tej senzaciji je dospela 8. t. m. preko New-Yorka v London. Natančnejših poročil seveda ni, in prav lahko je tudi, da je vse skupaj navadna ameriška raca.

* **Roparji napadli vlak.** Iz Rige na Buskem se poroča, da je na postaji Elva napadla oborožena tolpa, ki se je vozila v zadnjem vozu vlak. V predzadnjem vozu se je vozil neki bančni uradnik, ki je imel pri sebi veliko vsoto denarja. V nastalem boju so bili ustreljeni en orožnik, dva potnika in en ropar, ranjen pa je oni bančni uradnik in več potnikov. Denar se ni posrečilo roparjem ugrauti. Vlak ni obstal, temveč je vozil dalje. Več potnikov, ki so iz strahu poskakali iz vlaka, je močno poškodovanih. Roparji so pobegnili.

* **Lastnega sina ubila.** V vasi Frahöls na Spodnjem Bavarskem sta se dva kmečka sina, Wolfgang in Franc Winter, že dalj časa pripravala vsled nepravilne razdelitve očetovskega premoženja. Naenkrat je umrl brat Franc in govorili so, da se je obesil. Zdravnik pa, ki je mrtvo truplo preiskal, je našel razen znaka zadrževanja na vratu, tudi žebelj v glavi. Ko je poklical bližnje ljudi na razgovor, mu je rekla mati ubitega: „Za božjo voljo, ne povejte ničesar, gospod doktor“, in mu je obljubila več tisoč mark, če bi molčal. S tem se je žena izdala in preiskava je dosegla, da je bil sin zadavljen. Zločin sta zakrivila njegov brat Wolfgang in mati. Oba sta pod ključem. Od obeh bratov bi imel eden dobiti posestvo, a drugi 18.000 kron premoženja, a ker je oče volil posestvo Francu, sta se mati in brat temu uprila in Franca ubila. — To je najbrž tudi pojav proslavljene germanske kulture!

* **Kralj Leopold v denarni nepriliki.** Kralj Leopold se je pogodil z nekim bruselskim graditeljem, da zgradi na račun kronskih posestev več krasnih zgradb. Dalje je vladar sklenil dogovor, da mu graditelj v Ostende zgradi več zgradb, za kar mu bo on vsako leto izplačal v obrokih 1.200.000 K, Ko je bil graditelj napol gotov, je dobil nalogo, da preneha z zgradbami. To je bil silen udarec za njega, uradništvo in delavstvo, ki je bilo zaposleno pri

stavbah. Tedaj je graditelj tirjal od kralja 6 milijonov frankov. Ali pravijo, da kralj ni vstanu plačati te vsote. Ustavil je vse gradnje, ker je v veliki denarni zadregi.

Gospodarstvo.

Tržno poročilo.

Denarni promet.

Dunajska borza. Vsled vznemirjajočih vesti iz New Jorka in Berolina je bil denarni trg slab. Veliko je vplivalo na to poročilo, da namerava nemška državna banka dvigniti obrestno mero in da je postala neka velika hamburška tvrdka insolventna. Tudi manj ugodna poročila o cesarjevi boleznii so slabo vplivala. Vendar pa se je obdržala osnovna tendenca, največ pod vplivom sklenjene nagodbe. Obe zlati renti sta nekoliko padli, devize in valute notirajo le majhne izpremembe.

Promet s pridelki.

Žitni trg je imel slab promet; od zunaj tudi ne prihajajo najugodnejša poročila. Iz Berolina se je naznanilo, da so padle cene od 2 1/2 do 3 marke. Vsled majhnega prometa pa se je padanje cen komaj opazilo in sicer pri pšenici za 10 vin., pri rži in ovsu pa 5 vin. Cena koruze se je obdržala na isti višini.

Cene za vsakih 50 kg so notirale ab Dunaj:

Pšenica, tiška nova, 77 do 80 kg K 12:40 do K 12:50; slovaška nova 77 do 81 kg K 11:55 do K 12:10; nižeavstrijska in moravska, nova K 11:45 do K 11:75.

Rž, slovaška nova 72 do 75 kg K 10:45 do K 11:15; peštanska nova 72 do 75 kg K 10:85 do K 11:05; avstrijska 72 do 75 kg K 10:80 do K 11:05; ogrska 72 do 74 kg K 10:80 do K 11:05.

Ječmen moravski K 10— do K 10:60, slovaški K 8:25 do K 9:00.

Koruz, ogrska K 7:55 do K 7:70.

Oves, ogrski srednje vrste K 8:70 do K 8:95; prve vrste K 8:45 do K 8:75.

Spirit kontingentira prompt ab Dunaj K 61:60 D, K 62— Bl. Cena se ni izpremenila.

Repno olje vsakih 100 kg prompt ab Dunaj K 96:50 D, K 98—. Cena se ni izpremenila.

Laneno olje vsakih 100 kg prompt ab Dunaj K 72:50 do K 73—. Cena se ni izpremenila.

Petrolej vsakih 100 kg: kavkaško rafinirano brez soda, prompt ab Trst, transito K 11:50 do K 12— B.

Meso. Cene za kilogram so sledeče:

goveje meso prednje	K 0:70 do K 1:60
" " zadnje	" 0:90 " 1:80
telečje	" 0:96 " 1:70
svinjsko " ogrsko	" 1:24 " 1:64
ovčje	" 0:60 " 1:20

Mast za vsakih 50 kg: domača, svinjska, s sodom prompt K 77:50 D, K 78— B ab Dunaj.

Loj, prompt K 40:50 D, K 41— B ab Dunaj.

Slanina, bela brez zaboja prompt K 67— D, K 68— B ab Dunaj. Cena masti se ni izpremenila.

Sladkor, v kockah za 100 kg; brutto K 74— D K 75— B, kristalni sladkor prompt K 65— D, K 65:50 B ab Dunaj. Sladkorni trg je zelo miren. Cene vedno enake.

Kava, za vsakih 50 kg: Santos Good Average K 50— D; K 51— B; Santos Perl Good K 53— D; B. 54 K— prompt od Trsta. Tendence mirna

Sukno in modno gosposko blago, damsko fino blago in loden najceneje dobavlja **A. Skorkovsky v Humpolcu (Češko).** Tovarniška zaloga v Pragi II., Jungmanov trg (nasproti spomenika). Uzorec brezplačno.

Ustanovljeno 1842. Telefon št. 154.

BRATA EBERL

Tovarna oljnatih barv, lakov in firneža. Slikarija napisov. Dekoracijska, stavbinska in pohištvena pleskarija. Električni obrat.

Prodajalna: Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela „Union“
Delavnica: Igriške ulice 6 Ljubljana.

Opoldanski, ozir. večerni abonement!

Priznauo najboljšo domačo hrano po najnižjih cenah priporočea

hotel „ILIRIJA“

Popoldne ob 2. in po gledališču vedno sveža hrana. Priznauo izvrstna štajerska, dolenjska, metliška in istrska vina, kakor tudi izbrano domače pivo iz delniških pivovaren Žalce-Laški trg, ter originalno plzensko pivo.

Za točno in solidno postrežbo je najbolje preskrbljeno.

Za mnogobrojen obisk se udano priporočea

Fric Novak, hotelier.

POZOR!

Stalni gostje in abonenti uživajo pri vseh igrav v hotelski kavarni znižane cene!

POZOR!

„Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

Gradišče št. 4

priporočea slavnim županstvom ter vsem c. kr. in drugim javnim uradom svojo

popolno zalogo uradnih tiskovin,

slavnim hranilnicam in posojilnicam se priporočea tudi v izvrševanje hranilnih knjižic; slavnim narodnim in drugim društvom v izvrševanje vabil, pravil, plakatov, diplom, ki jih izvršuje v navadnem ali v večbarvnem tisku najokusneje.

Postrežba točna in solidna.

Cene zmerne.

Postena in solidna postrežba!

FR. STUPICA

trgovina z železnino in poljedelskimi stroji

Marije Terezije cesta št. 1 poleg „Figabirta“ Ljubljana Valvazorjev trg št. 6 poleg Križev. oerke.

Največja zaloga slamoreznic, mlatilnic, gepelnov, čistilnic, trijerjev, preš za grozde in sadje, blugov in bran, pump in ovi za vodo, vino in gnojnico. — Ravnotam se dobi vedno po najnižjih cenah, železni nagrobni križi, štedilniki, peči, kuhinjska oprava, vse orodje za kovače, ključavničarje, kleparje, mizarje in tesarje, portland in roman cement, traverze in železniške šine. Za kmetovalce posebne važnosti so ročno-povlečne grablje, s katerimi naredi jedna oseba v istem času toliko, kakor z navadnimi grabljami šest oseb, dalje plugi patent „Sack“. Posnemalniki za mleko in vsa draga oprava za mlekarne.

Postena in solidna postrežba!

GRIČAR & MEJAČ

v Ljubljani, Prešernove ulice št. 9.

Največja zaloga zgotovljenih oblek za gospe, gospe, dečke in deklice. Ceniki zastoj

in poštne prosto.

AVGUST BELLE

Unec pri Rakeku,

prva in edina domača opekarna s sušilnim stiskanjem (Trockenpressung).

Prične izdelovati pomladi 1908 zidarsko, zarezno in vso drugovrstno opeko v vsaki množini.

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!